

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

TWITTER'DA (X) LİNÇ KÜLTÜRÜ PRATİKLERİ: YONCA EVCİMİK ÖRNEĞİ

Culture Of Lynching On Social Media: Twitter Example

Hüseyin YAŞA¹

¹Dr., Bağımsız Araştırmacı, hsynyasa@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0589-0842>

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

26.10.2023

Kabul/Accepted:

04.03.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1381798

Anahtar Kelimeler

Sosyal Medya, Dijital Linç,
Linç Kültürü, Nefret
Söylemi, Twitter

Keywords

Social Media, Digital
Lynching, Lynch Culture,
Hate Speech, Twitter

ÖZ

Geleneksel medyadan farklı olarak kullanıcılarının üre-tüketici olarak etkileşimli bir şekilde iletişime aktif olarak katılmasına olanak sağlayan sosyal medya, internete erişimi olan elektronik cihazlar (telefon, bilgisayar, tablet vb.) yoluyla bağlanılabilen yeni bir siber uzam yaratmıştır. Bu siber uzam içerisinde ortaya çıkan sosyal medya ortamları, kullanıcılarına olumlu olanaklar sunmasının yanı sıra son zamanlarda gündeme gelen bazı olumsuzluklara da ortam hazırlamaktadır. Bu olumsuzluklardan biri de dijital linçtir. Sosyal medya ortamlarında ötekileştirme, kalıpyargı, önyargı, ayrımcılık, dışlama, hoşgörüsüzlük ve nefret söylemi gibi unsurlarla bireylerin karşısına çıkan dijital linç durumu, farklı konularda ve şekillerde gerçekleşmektedir. Araştırma kapsamında, sosyal medyadaki linç olgusu örnek olay üzerinden Twitter'da (X) "#YoncaEvcimik" hastag'ıyla kullanıcılar tarafından üretilen içerikler incelenmiş ve içerik analiziyle belirli temalar altında linç unsurları ortaya koyulmuştur. Araştırma sonucunda, sosyal medya platformlarının özellikle de Twitter'ın linç eylemlerine oldukça açık, hızlı, kolay bir ortam olduğu ve bu sanal ortamda kullanıcılar tarafından üretilen ve dolaşıma sokulan olumsuz dijital linç içeriklerinin hedefi olan birey/ler veya grup/lar bu içerikler neticesinde çeşitli zararlar gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Unlike traditional media, social media, which allows its users to actively participate in communication in an interactive way as producers and consumers, has created a new cyberspace that can be connected via electronic devices (phones, computers, tablets, etc.) with access to the internet. The social media environments that have emerged in this cyberspace, in addition to offering positive opportunities to their users, also prepare the environment for some negativities that have recently come to the agenda. One of these negativities is digital lynching. Digital lynching, which appears in social media environments with elements such as marginalization, stereotyping, prejudice, discrimination, exclusion, intolerance and hate speech, occurs in different subjects and in different ways. Within the scope of the research, the lynching phenomenon in social media was analyzed through a case study, the content produced by users on Twitter with the hastag "#YoncaEvcimik" was examined and analyzed through content analysis, and the elements of lynching were tried to be revealed under certain themes with descriptive analysis method. As a result of the research, it was concluded that social media environments, especially Twitter, are very open, fast and easy environments for lynching actions and that the individual/s or group/s who are the target of negative digital lynching content produced and circulated by users in this environment have suffered various damages as a result of these contents.

Atıf/Citation: Yaşa, H.(2024). Twitter'da (X) Linç Kültürü Pratikleri: Yonca Evcimik Örneği. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 2, 975-992.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Hüseyin YAŞA, hsynyasa@gmail.com

1. Giriş

Web 2.0 teknolojilerinin gelişimiyle birlikte yeni kitle iletişim araçları ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan önemli kitle iletişim araçlarından biri olan sosyal medya bireylerin ve toplumların yaşamlarında köklü değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Sosyal medya platformları sayesinde bireyler artık sadece içerikleri takip etmekle kalmıyor aynı zamanda ortamların sağlamış olduğu aktif katılıma yönelik yapısı sayesinde içerik üreticileri olarak da kendilerini ifade etmektedirler. Bu sanal ortamlar üzerinden kullanıcılar içerik üretirken gerek gerçek kimlikler gerekse sahte kimlikler üzerinden kendilerini istedikleri gibi sunabilmektedirler. Ancak bu durumun olumlu sonuçları olabileceği gibi birtakım olumsuz sonuçların oluşmasına da zemin hazırlayabilmektedir. Olumsuz durumlara teşkil edebilecek sosyal medyada kullanıcılar tarafından oluşturulabilecek etkileşimler ve paylaşımlar beraberinde aşağılayıcı, küçük düşürücü, ötekileştirici, ayrımcı, basmakalıp düşünce/önyargı, kutuplaşmayı arttırıcı, nefret söylemi gibi linç unsurlarını ortaya çıkmasını sağlayarak hızlı bir şekilde kapsamlı daha geniş bir alana etki edebilecek sanal lince yol açabilmektedir. Dolayısıyla bu durumlarda sosyal medya birçok problemi beraberinde getirmektedir. Özellikle de sahte kimlikten beslenen bireyler sosyal medya ortamlarında diğer kullanıcılarında etkisi altında normal zamanda sergileyemeyeceği duygu ve düşünceleri iletişimde bulunduğu birey ya da gruplarla birlikte dijital linç eylemlerine yönelik durumlar sergileyebilmektedir. Araştırma, sosyal medyada kullanıcılar tarafından üretilen nefret söylemi ve linç unsurlarını teşkil edecek içeriklerin sosyal medya ortamlarından biri olan Twitter tarafından hızlı ve kolay bir şekilde dolaşıma sokulduğu varsayımı üzerine temellendirilmiştir. Dolayısıyla bu varsayımdan hareketle araştırmanın temel amacı, sosyal medya ve linç kavramları çerçevesinde örnek olay üzerinden sosyal medya kullanıcılarının Twitter platformu üzerindeki aşağılayıcı, küçük düşürücü, ötekileştirici, ayrımcı, basmakalıp düşünce/önyargı, nefret söylemi gibi linç unsurlarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda, sosyal medya ortamlarından biri olan Twitter’da örnek olay üzerinden sosyal medya kullanıcılarının linç içerikli paylaşımları belirli kategoriler çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Öte yandan Türkiye’de linç ve sosyal medya ilişki konusundaki çalışmalar oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla bu araştırmanın hem alanyazındaki eksikliği bu anlamda gireceği hem de ileride yapılacak olan çalışmalara kaynaklık ve rehberlik etmesi açısından önemlidir.

2. Linç Kavramı ve Unsurları

Alanyazında Linç¹ olayları incelendiğinde farklı etkenler çerçevesinde açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu etkenler arasında “etnik, dini, siyasi, kültürel farklılıklar, ekonomik sorunlar, ticari rekabet ve suçların artması” gibi unsurlar yer almaktadır. Geoffrey Abbott linci, suçlu olarak atfedilen bireyin, adaleti sağladığına inanan bir grup tarafından genellikle yargılanmadan hukuk dışı işkence edildikten veya sakat bırakıldıktan sonra infaz edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Abbott, 2023). Gibson ise halka açık bir yerde suçlu olarak düşünülen birey veya grupların, kendiliğinden bir araya gelmiş kalabalık bir grup tarafından öldürülmesi olarak tanımlamaktadır (Gibson, 1979). NAACP (National Association for the Advancement of Colored People) göre bir eylemin linç olarak tanımlanabilmesi için; birinin öldürüldüğüne dair bir kanıt olmalıdır, öldürme yasadışı bir şekilde olmalıdır, en az 3 veya daha fazla kişi katılmış olmalı ve öldürenlerin hedefi adalet veya geleneklere hizmet ettiğini iddia etmiş olmalıdır (NAACP, 2022). Lincin tanımı üzerine birçok araştırmacı tartışarak çeşitli araştırmalar ortaya koymaktadır. En anlaşılır şekilde, bir grup bireyin kendileri gibi düşündüklerini söyleyen bir grup birey tarafından yasadışı olarak öldürülmesidir. Bu bireyler, yaptıklarının cezasız kalacakları düşüncesi içerisinde olduklarından dolayı bu eylemleri gerçekleştirmektedirler. Öte yandan başka bir bakış açısıyla linç için suç olarak tanımlanan şey hukuken herhangi bir suç teşkil etmek zorunda değildir, bireylerin herhangi bir edimi suç olarak kabul etmesi de yeterlidir. 1900’lü yılların başında linçin ulusal bir sorun haline geldiği iddia edilmekle birlikte bu durum gelecek için hem endişe verici hem de belirgin bir tehdit içermektedir (Cutler,

¹ Linç, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “birden çok kimsenin kendilerine göre suç olan bir davranışından ötürü birini, yasa dışı ve yargılamaz olarak taş, sopa vb. araçlarla döverek öldürmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. (TDK, 2022). Anabritannica Ansiklopedisi’nde ise “bir kitlenin, suçlu kabul ettiği kişinin yargılanmasına olanak tanımadan, kendi başına adaleti yerine getirme iddiasıyla gerçekleştirdiği şiddet eylemi” şeklinde tanımlanmaktadır (Encyclopedia Britannica, 2004: 502).

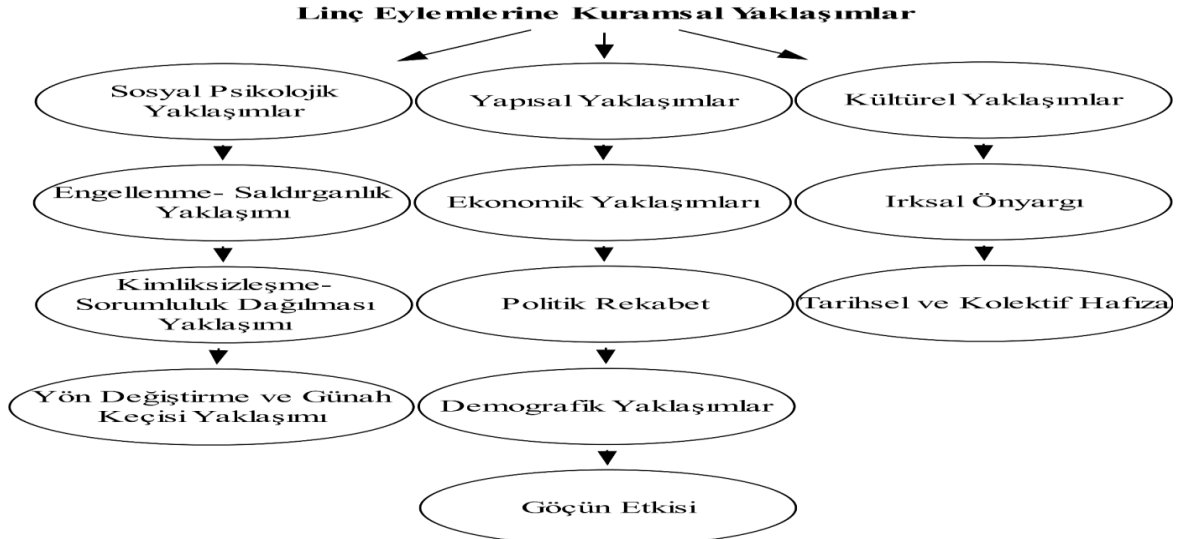
1905; Gökalp, 2022: 119). Bütün bu tanımlardan hareketle linçin ölümle sonuçlanabileceği bir anlam yaratılabilir. Fakat linç eylemlerini kesin olarak ölümle sonuçlandırılacak olursa yanlış bir yaklaşım olmasının yanı sıra, linç eylemlerinin pratikleri ve görünüşleri zaman içerisindeki görünüşleri değişikliğe uğrayabilir.

Linçin tarihine bakıldığında zaman çoğu kaynağa göre Amerika'dan başlatılır. 19. yüzyılda titizlikle Amerikan İç Savaşı'nın kayıtları tutulmuştur. Bu tarihten önceki linç olaylarına toplu şiddet olaylarının tek tek ele alınmasıyla ulaşılabilmektedir. Amerika dışında ise böyle bir kayıt tutulmamış ya da tutulduysa bile çok istisnai bir durum olduğu ve bazı tarihçilerin, kriminologların ve düşünürlerin yaptığı araştırmalarda, başka kaynaklarda da linçlere rastlandığı söylenebilir (McClelland, 1989; Berg ve Wendt, 2011; Hill, 2009; McClelland, 1989; Pfeifer, 2006; Spierengburg, 2008; Ross, 1983'ten aktaran Yılmaz, 2012: 6). Bir başka kaynağa göre ise; "Chicago Tribüne, Tuskegee Enstitüsü" ve 1912'den beri "The Crisis and the National Association for the Advancement of Colored People" tarafından linç olaylarının kaydı tutulmaktadır. Bu kayıtların ise 1985'e kadar uzandığı ulaşılan kaynaklar tarafından belirtilmektedir (NAACP, 1969: 7). Çoğunlukla Amerika kıtasında görülen linç eylemleri tarihsel dönem içerisinde Avrupa ülkelerinde de sık sık linç olayları yaşanmıştır. Olayların Avrupa'da Orta Çağ'da, Fransız Devrimi süresince Fransa'da, İngiltere'nin bulunduğu bölgede, Almanya ve Nazizim olayları süresince yaşandığı bilinmektedir (İdemen, 2006).

ABD'de de 1882 ile 1968 yılları arasında çeşitli eyaletlerinde (New York, Ohio, Columbia, Illinois, North Carolina, Louisiana, Texas, Georgia, Tennessee, Nebraska, Ar-kansas ve Oklahoma) 4,743 bin adet linç eylemi gerçekleşmiş ve bu eylemlerin %72'ü yani 3445 bini zencilere yönelik linç eylemlerinden oluşmaktadır (Mills, 1982: 446). Linç eylemlerinin en yoğun yaşandığı 1889-1918 yılları arasındaki dönemde ise, 3224 bin kişiye linç eylemi gerçekleştirilmiş ve bu eylemlerin 700 bin ve 2 beyaz insan bunun %78'i yani 2,552 bin zenciden oluşmaktadır. Linç edilen beyazların 691 bin kişi erkek, 11 kişi kadın; zencilerin ise 2472 bini erkek, 50'si kadından oluşmaktadır. Sözü edilen dönemlerde, mağdurların %78,2'si zenci, %21,8'i ise beyaz kişilerden oluşmaktadır (NAACP, 1969: 7).

3. Linç Eylemlerine Kuramsal Yaklaşımlar

Linç eylemlerini açıklamaya yönelik kuramsal yaklaşımlar, üç temel kategoriye çerçevesinde açıklanabilir. Bunlar; "Sosyal-psikolojik yaklaşım", "yapısal yaklaşımlar" ve "kültürel yaklaşımlar"dır (Şekil 1). Bu yaklaşımlar, linç eyleminin oluşum sürecini farklı şekillerde açıklayarak farklı unsurların rolünü vurgulamaktadır.

Şekil 1: Linç eylemlerine kuramsal yaklaşımlar

Sosyal-psikolojik yaklaşım, linç eylemlerinin açığa çıkarılması noktasında eylemlerin mekanizmalarını nasıl açıkladığına odaklanırken, yapısal yaklaşımlar farklı bölgelerde yoğunlaşan linç eylemlerinin

nedenleri ve çeşitleri üzerine odaklanmaktadır. Kültürel yaklaşımlar ise, linç eylemlerinin belirli bir gruplarda neden yoğunlaştığı üzerinde durmaktadır (Baki, 2013: 16-43).

3.1. Sosyal Psikolojik Yaklaşımlar

Linç eylemlerinin temelinde yer alan bireyin olumsuz psikolojik durumlarından kaynaklı şiddet davranışları, psikoloji biliminin birey temelli araştırma konuları arasında yer almaktadır. Bireylerin linç eylemleri, saldırganlıkları ve tutumlarının altında yatan nedenler sosyal-psikolojik ya da toplumsal birtakım faktörlerin etkisi ile açıklanabilir.

Paralel olarak şiddet nedeninin, bireyin kendi dışında bir başkasında arama eğilimi de vardır. Bireyin başarısızlıklarını ya da başarılarını çevresine bağlamaktan kaçınmasının yanı sıra baskı altında hissetmek, gelecekte korku duyması, hayal kırıklığına uğraması ve bireyin kendisini bir yetkili olarak görmesi gibi linç eylemlerine yöneltici birtakım unsurlar olarak düşünülebilir (Hoffer, 1980). Sosyal-psikolojik yaklaşım bağlamında, bireylerin şiddet eyleminde yer almasını kolaylaştıran ve tetikleyen linç eylemleri ile ilgili cevap aranması gereken üç temel problem üzerinden hareket etmektedir. Birincisi, bireylerin linç davranışlarına iten nedenlerin neler olduğu; ikincisi yapılan linç eylemlerinde psikolojik olarak altında etmenler ve son olarak linç temelli öfkenin hangi toplumsal grup ya da bireye yöneleceği problemidir (Baki, 2013: 46).

Sosyal-psikolojik yaklaşım, temelde üç ana probleme cevap verebilmek için farklı yaklaşımlar geliştirmiştir. Bunlar öncelikli olanlar engellenme-saldırganlık yaklaşımı, kimliksizleşme yaklaşımı ve günah keçisi yaklaşımıdır. Linç davranışlarının hangi motivasyonla ortaya çıkmış olduğu sorusunu yanıtlayabilmek adına engelleme-saldırganlık yaklaşımı kullanılmaktadır. Yaklaşımına göre herhangi bir neden dolayı linç eylemine katılan bireylerin ulaşmak istedikleri hedefe ulaşamaz durumunda kalırlarsa engellemeyle karşılaşmış olurlar. Dolayısıyla engellenme durumuyla karşılaşan bireyin saldırganlığı da artmaktadır (Hogg ve Graham, 2007: 491; Baki, 2013: 19; Gümüş, 2006).

Kimliksizleşme-sorumluluk dağılması yaklaşımı, ilk kez Festinger, Pepitone ve Newcomb (1952) tarafından önerilen ve Zimbardo (1970) ile Diener (1979, 1980) tarafından geliştirilmiştir. Bireyler linç eylemlerinde saldırganca bir tutum sergileyebilmekte ve gündelik hayatlarında yapamayacakları/yapmayacakları eylemleri gerçekleştirebilmektedirler. Kimliksizleşme-sorumluluğun dağılması yaklaşımı ile açıklanabilecek olan bu durum, birey/bireylerin dahil oldukları linç grupları içerisinde kimliksizleşir başka bir deyişle içerisinde bulunduğu grubun kimliğini benimseyerek, grubun eylemlerine göre hareket eder. Belirli bir kalabalığın içerisinde kimliksizleşen birey, tanınma olasılığının düşük olduğundan dolayı sorumluluk bilinci düşüktür (Freedman vd., 2003: 566). Nitekim kimlik, bireysel özgürlüğün simgesi olarak nitelendirilebilirken, kimliksizleşme tek bir birey olmanın aksine belirli bir amaç için kalabalık bir grup içerisindeki eylemlere yönelik isimsiz birey/bireyler olarak nitelendirilebilir.

Kimliksizleşme eyleminin yanı sıra birey grup içerisinde sorumluluk duygusunu yitirerek, yapmış olduğu saldırganlık tutumlarını grupla paylaşmaktadır. Yalnız olarak yapamayacağı eylemleri, grup içerisinde birlikte hareket ederek yapmaktadır. Grup içerisindeki bireyler birbirleri ile sorumluluklarını paylaşmakta ve yalnızken güçlü bir sorumluluk bilincine sahip değillerdir. Bu duruma “sorumluluk dağılması” adı verilmektedir (Freedman vd., 2003: 566).

Yön değiştirme ve günah keçisi yaklaşımı ise, bireyin hedefe ulaşma ihtimalinin olmayışından kaynaklanan ve engellenmenin yaratmış olduğu tüm saldırganca tutumların başka bir hedefe doğru yönelmesine neden olur. Bir başka ifade ile “yön değiştirme” olarak tanımlanabilecek bu durum, linç eylemlerinde sık rastlanılan pratiklerden birisidir (Bilgin, 2003: 276). Engellenen birey bazı durumlarda kaynağa ulaşmasına engel olan bireye yönelmez ve bireyin saldırgan tutumu, gerçek hedef yerine başka bir hedefe doğru yön değiştirir. Yön değiştirmede önemli olan bir durum şiddetin boyutunu arttıran çeşitli mekanizmalardır. Saldırgan birey veya grup yön değiştirme sonrası seçilen birey ya da grubun temel hedefi ile benzerlik oranı linç eylemlerinin şiddetiyle orantılı olarak artmaktadır (Freedman vd., 2003: 272; 289).

Linç eylemlerinde öfkenin başka bir hedefe yönlendirilmesi durumunda, öfkenin yön değiştirdiği hedefi tanımlamak için “günah keçisi” kavramı kullanılmaktadır. Günah keçisi kavramı, linç eylemi uygulayan bireyin öfkesini ve saldırganlığını gösterebileceği toplum tarafından onay görülmeyen, kendinden görece güçsüz ve meşru bir hedefi temsil eder (Hogg ve Graham, 2007: 413).

3.2. Yapısal Yaklaşımlar

Linç eylemlerini açıklayabilmek için geliştirilen bir diğer yaklaşım olan yapısalcı yaklaşım, linç eylemlerinin çeşitliliğine odaklanırken, linç tutumlarının bazı bölgelerde ve dönemlerde neden yoğun olarak gerçekleştiği sorusuna cevap aramaktadır. Politik ve ekonomik durum, demografik ve göç ile ilişkili çeşitli faktörlerin linç eylemleri ile olan ilişkisi araştırılmaktadır. Başka bir deyişle, bölgelere bağlı olarak demografik, politik ve ekonomik durum ve göç ile ilişkili özellikleri kullanarak, bölgesel ve dönemsel yoğunlaşmaları açıklamaya çalışmaktadır (Baki, 2013: 27).

Ekonomik yaklaşımlar, işsizlik, pamuk fiyatlarındaki düşüş, ekonomik bir açılan daralma ile birlikte kriz dönemleri gibi faktörlerin linç eylemlerine etkisini incelemektedir. Yaklaşımın temel sorunsalı, linç eylemlerinde dönemsel ve bölgesel olarak yoğunlaşmasının ekonomik faktörlerle ilişkisini analiz etmektedir (Baki, 2013: 27-28). Yaklaşımına ilişkin olarak Raper, *The Tragedy of Lynching* çalışmasında, güneydeki pamuk ürünlerinin değerlerindeki çeşitlilikler ile güneyli siyahilere yönelik linç girişimleri arasında ilişki bulmuştur (Raper, 1933: 31). Başka bir çalışmada ise, Amerika'daki siyahilere yönelik linç pratikleriyle ilgili araştırmalar yapan Olzak (1990) linç eylemlerinin sosyo-ekonomik ve politik şartlar arasındaki ilişkilere odaklanmıştır. Çalışmasında, toplumun içerisinde bulunduğu politik rekabet ve ekonomik şartların kötüleşmesinin artışı ile linç eylemlerinin artışı arasında bir paralellik olduğu sonucuna ulaşmıştır (Olzak, 1990: 401-416). Hovland ve Sears, ABD'nin güney eyaletlerinde pamuk fiyatları ve linç eylemleri arasındaki ilişkiyi inceleyerek, iki unsur arasında güçlü bir bağlantı bulmuşlardır (Hovland ve Sears, 1940: 302-303). Beck ve Tolnay (1990: 526) ise, 1882-1930 yılları arasında zaman serisi (time-series) analizini kullanarak ABD'nin güneydoğu eyaletlerindeki linç eylemleri ve ekonomi arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre, pamuk fiyatlarının yükselmesiyle oluşan karlılık artarken linç eylemleri azalmakta, pamuk fiyatlarının düştüğünde ise linç eylemlerinin arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca pamuğun sabit dolar fiyatlarının ise düştüğü ve enflasyonun yükseldiği zamanlarda ise linç eylemleri daha sık meydana geldiğini ortaya koymuşlardır.

Politik yaklaşımlar, ekonomik çatışma veya rekabetten bağımsız düşünülmemekle birlikte genel anlamda güçlü tarafta bulunan politik grubun kendisine kıyasla daha güçsüz ya da daha az güçlü olanı belirli politik çıkarlar veya gelecek için potansiyel tehdit olarak algılanmasına dayandırılır. Benzer şekilde, linç eylemlerinin belli bir dönem ya da bölgede yoğunlaşmasının o toplumun politik durumunun ilişkisine bakılmaktadır (Rochester, 1943; Baki, 2013: 27).

Demografik yaklaşımlar, belli bir bölgedeki azınlık grubun bir toplum içerisindeki nüfusunun büyüklüğünün, egemen olan grup üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Egemen grup, azınlıkta olan grubun giderek büyümesini bir tehdit olarak algılandığından dolayı içerisinde bulunulan durum linç eylemlerini arttırmaktadır. Örnek olarak, siyahilerin nüfusunun büyüklüğü ile linç eylemlerindeki artış arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Siyahilerin nüfus olarak fazla olduğu bölgelerde, beyazlar politik ve ekonomik ayrıcalıklarına karşı siyahileri tehdit olarak göyerek linç eylemlerine başvurmuşlardır (Baki, 2013: 27; Blalock, 1956: 584-586).

Göç faktörüne bakıldığında, ele alınan yaklaşımlarda göç değişkenini temel almakla birlikte bölgelere gerçekleşen göç hareketlerini ve bölgelerin var olan şartlarında değişimler meydana getireceğinden dolayı linç eylemleri üzerindeki etkileri incelenmektedir. Ele alınan çalışmalarda göçün, linç eylemleri üzerindeki etkisi üzerine çalışırken, bir diğerinde ise linç eylemlerinin göç üzerindeki etkilerine değinilir (Baki, 2013: 27). 1880-1914 yılları arasında Susan Olzak (1989: 1304) isminde araştırmacı siyahilerin ve diğer azınlık grupların göç etmelerine bağlı kaynaklanan rekabetin, linç eylemleri üzerinde bir etkisinin olup, olmadığı konusunda araştırmalar yapmıştır. Bulgularına göre, beyazların yoğun olarak iş piyasalarına hakim sürdürdüğü bir bölgede, siyahilerin ve diğer azınlık gruplarının bölgelerine göç etmesi, beyazlar için tehdit olarak oluşturmuş ve siyahilere yönelik linç eylemlerinin artmasına neden olmuştur. Siyahların göç etmesine odaklanan Tolnay ve Beck (1992) tarafından yapılan bir başka çalışma ise, 1910-1930 yılları arasında, siyahilerin güney eyaletlerinden göç etme süreçlerini ele almışlardır.

Linç eylemlerine yönelik yaklaşımlar genel olarak değerlendirildiği zaman birtakım noktaların eksik kaldığı söylenebilir. Linç eylemlerinin beyazlar tarafından, siyahlara yönelik olmasının altında yatan faktörlerin sadece yukarıda bahsedilen yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilmeyerek aynı zamanda linç eylemlerinin ideolojik bakış açısı ile nefret söylemi/söylemleri boyutunda ırksal ayrımcılık, önyargı ve ötekileştirme gibi kavramlar çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Sözü edilen konular kültürel

yaklaşımlar altında bahsediliyor olsa da literatürde linç kavramı ile ilişkili çok fazla ayrıntılı olarak ele alınmadığı görülmektedir.

3.3. Kültürel Yaklaşımlar

Linç eylemlerini açıklamak için kullanılan bir diğer yaklaşımın birisi kültürel yaklaşımlardır. Kültürel yaklaşım içerisinde şekillenen temel sorunsal, linç eylemlerinin neden sadece belli bir grup üzerinde yoğunlaştığıdır. Toplumlar içerisinde yer edinmiş ırksal önyargılar ve bu olumsuz tutumları besleyen ve yayılmasına neden olan toplumsal süreçler, bu yaklaşım içerisinde ele alınmaktadır (Baki, 2013: 38).

Kültürel yaklaşım perspektifinden, bir azınlık gruba yönelik olan ırksal önyargı, grup konumu içerisinde meydana gelen olgu olarak tanımlanmaktadır. Temel olarak bir ırksal grup bünyesinde olan bireylerin, diğer başka bir ırksal grubun bireyleri ile olan ilişkisine dayanmaktadır (Blumer, 1958: 3). Bireylerin bu iletişimde, ırksal önyargı ve kültürel olarak algılarındaki ayrımcı düşünceler, çoğunlukta olan grubun, azınlık gruba karşı toplumdaki olumsuz duygu ve düşüncelerini şekillendirmekte ve tarihsel olarak yerleşmektedir. Nitekim, ırksal önyargının ve azınlık gruplara yönelik olumsuz duygular ve algılar, tarihsel ve kültürel olarak kuşaklar arasında gelişip yerleşen bir sosyalizasyon sürecidir (Craig, 2002: 90; Dixon ve Rosenbaum, 2004: 262).

Geçmişte savaşların yaşandığı toplumlardaki bireyler şiddeti içselleştirerek, bir şiddet kültürünün oluşması söz konusudur. Savaş koşullarının yaratmış olduğu psikolojik ve sosyo-ekonomik birtakım baskılar savaşın sona ermesi ile linç eylemlerinde de belli bir düzeyde artış görülmektedir. Savaş sonrası dönemlerde ise oluşan siyasal ve toplumsal kaygı ortamı çeşitli sıkıntılarla baş etmede linç eylemlerinin gerçekleşmesi daha sık yaşanan bir süreçtir. Özellikle de genç nesiller tarafından grup içerisinde statü kazanabilmek amacı ile linç meşru bir hale getirilmiştir. Diğer bir deyişle, “linç eylemleri yani şiddet, iktidar ve statü kazanmanın meşru bir yolunu bularak, kanıksanmıştır” (Steenkamp, 2005: 264-265; Gambetti, 2007: 3). Yaklaşım çerçevesinde ele alınan çalışmalarda, azınlıklara yönelik gerçekleşen ayrımcılığın, ötekileştirmenin ve önyargının iktidar nezdinde, herhangi bir yaptırım ile karşılaşmadıkları dile getirilmektedir. Bu durum aynı zamanda devletin çoğunlukta olan grubunun, ırksal azınlık gruplarına karşı koruma konusundaki şiddet tutumunu ve hukuk dışı sosyal kontrolden uzak bir başarısızlığını da ifade eder. Dolayısıyla devletin yasal araçları, azınlık grup üyelerine karşı meydana gelen, ayrımcılık ve önyargı nezdinde linç eylemlerini görmezden gelerek bir nevi egemen grubun çıkarlarına hizmet etmektedir (King vd., 2009: 291-292; 310).

Tarihsel ve kolektif hafıza yaklaşımının bakış açısı, linç eylemlerini düşmanlaştırma ve suçu başkasına atarak suçlulaştırma süreçlerini tarihsel hafıza çerçevesinde anlamlandırarak, günümüzde hala etkili olmasını ve tarihsel olarak devamlık çerçevesinde ele alır. Toplumsal hafızaya bağlı olarak yerleşmiş şiddet pratikleri süreklilik arz ederek günümüzdeki linç eylemlerine de yansımıştır (Baki, 2013: 103). Bugüne ait olan deneyimlerimizin büyük kısmı geçmiş ile ilgili bildiklerimizin üzerinden şekillenmektedir. Geçmişle ilgili imgeler, günümüzde var olan toplumsal düzenin meşrulaştırılması için kullanıldığı söylenebilir (Connerton, 1999: 12). Nitekim Halbwachs’ın da sözünü ettiği gibi kolektif hafıza toplumsal nitelikte olup, toplumsal düzendeki şartlara bağlı olmakla birlikte bireysel hafızanın oluşması da toplumsal çerçeveye bağlıdır (Sancar, 2007: 41).

4. Sosyal Medyada Linç Kültürü ve Nefret Söylemi

Geleneksel kitle iletişim araçlarından sonra sosyal medya ortamlarının yaygınlaşması bireylerin ve toplumların gündelik yaşamlarının her alanında etkisini göstermiştir. Geleneksel araçlardan farklı olarak sosyal medya, etkileşimli, sanallık, kullanıcı türevli, hipermetinsellik ve eş zamansız olma gibi birtakım özellikleri nedeniyle linç eylemlerinin kullanıcılar arasında dolaşıma sokulması ve yeniden üretilmesine katkı sağlayarak yeni bir sanal ortam yaratmıştır. Bu bağlamda, sosyal medya ortamlarının linç eylemlerine ve nefret söylemlerine oldukça elverişli ortam yaratması hem linç ve nefret eylemlerinin sıradanlaşmasını hem de bu eylemler sonucunda ortaya çıkabilecek suçları artırıcı potansiyel oluşturmaktadır. Öte yandan sosyal medya ortamlarının olanakları sayesinde kullanıcılar gündelik hayatında hiçbir arada bulunmadığı diğer kullanıcılarla aynı sanal ortamda bulunarak ve kendi kimliğini anonim bir şekilde gizleyerek linç eylemleri ve nefret söylemi içeriklerinin pekiştirilmesiyle birlikte linç kültürünün oluşmasına zemin hazırlamaktadırlar. Dolayısıyla geleneksel medyanın denetimli ve yaptırım işlerliği karşısında sosyal

medya ortamlarının sağladığı anonimlik adı altında kullanıcıların herhangi bir sorumluluğa ve denetimliliğe bağlı olmama durumu bu sanal ortamlar üzerinde araştırmalar yapma gereksinimi daha da artırmaktadır. Dijital linç internet ortamlarında bir birey, grup veya kurumun herhangi bir durum karşısında hedef gösterilmesiyle dijital kitle veya dijital kalabalık tarafından hakaret veya türevi eylemlere maruz kalma durumu olarak açıklanabilir. Dijital linç çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenlere hedef gösterilen birey, grup veya kurumun ötekileştirme, kalıpyargı, önyargı, ayrımcılık, dışlama, hoşgörüsüzlük ve nefret söylemi gibi birtakım söylemsel ve davranışsal pratiklere maruz kalması gösterilebilir. Dolayısıyla dijital lincin daha iyi anlaşılabilir kılınması açısından kavramları irdelemek yerinde olacaktır (Duman, 2019: 7; Karaman ve Işıklı, 2016). Ötekileştirme, kendi içerisinde olmayan birey veya bireylere yönelik olumsuz tutum, kanaat, inanç, anlam ve önyargılar geliştirme sürecidir. Bu süreç, hedef birey ve grupların toplumun gözünde “eksik”, “meşruiyet dışı” veya “haksız” hale gelmesi/getirilmesi durumundan hareketle belirli kuralların dışında bulunan bireylerin veya grupların olumsuz kategorilerle işaretlenmesini ifade etmektedir (Bar-Tal, 1990). Kalıp yargı, bütün olarak bir bireyin ya da grubun tutumları ve özellikleri hakkındaki genelleştirilmiş inançlardır (Brewer ve Crano, 1994). Önyargı, bir gruba ait ve böylece o gruba atfedilen karşıt özelliklere sahip olduğu düşünülen bir bireye ve bireyin o gruba aidiyeti nedeniyle oluşturulan düşmanca tutumdur (Allport, 1958: 8). Ayrımcılık, “adil olmayan davranış” anlamına gelmektedir. Bir gruba yönelik sahip olunan olumsuz tutumlar nedeniyle, o gruba dahil olan birey ya da bireylere karşı ortaya çıkan olumsuz davranışlardır. Dolayısıyla bu davranışlar herhangi mantıklı gerekçe veya nedensiz bir şekilde bir bireye ya da bireylere yanlı durumda ve koşuldaki kişilerden farklı davranılmasıdır (Yılmaz, 2013: 35). Belirli bir ayrımcılık neticesinde görülen “dışlama” davranışları ise, bireyleri farklı sosyal durumlarda kategorilendirme sürecinde meydana gelir (Göregenli, 2013: 26). Hoşgörüsüzlük, bir bireyin karşısında bulunan başka bir bireyi tanımamak, ayırt edici niteliklerini ifade etmekten alıkoymak, konuşmasına izin vermemek ve herhangi bir durumda pasif ve görünmez kılmakla başlamaktadır (İnceoğlu ve Sözeri, 2012). Nefret temel anlamda olumsuzluk çağrışımı yapan bir duygudur. İçerisinde kendimiz dışında karşı tarafı incitici, yaralayıcı, saldırgan, fiziki ve sembolik şiddete yol açma potansiyeli bulundurmaktadır (Yaşa ve Öksüz, 2020, s. 1386). Nefret söyleminin birçok tanımı bulunmasına karşın uluslararası alanda “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi” tarafından kabul edilen nefret söylemi konulu 97(20) sayılı bir tavsiye kararındaki açıklamalar oldukça önem arz etmektedir. Komitenin tanımında, “ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan dinsel hoşgörüsüzlük dahil üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılmaktadır. Bu anlamda ‘nefret söylemi’ muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır” şeklinde ifade edilmektedir (Weber, 2011’den aktaran Yaşa, 2017: 7-8). Dolayısıyla nefret söylemini hedef alınmış bir birey/ler veya grup/lara yönelik gerek doğrudan gerekse dolaylı yoldan her türlü olumsuz duygu, tutum, davranış ve düşünceyle üretilen ifadeler olarak tanımlayabiliriz. Bu bağlamda Gökalp (2022: 77) bir duygu olan nefretten farklı bir durumda olan nefret söylemini yalnızca nefreti dolaşıma sokan, meşrulaştırarak bir ötekine ilişkin hakaret barındıran söylemlerden ziyade bireyin aidiyeti olan gruba yönelik belirli bir şekilde düşünmeye, hareket etmeye ve deneyim etmeye zorlayan bir fonksiyona sahip olduğunu belirtir. Nitekim gündelik yaşantımızda da bir sorunsal hale gelen nefret söylemi ister bir bireye yönelik isterse de bireylere ya da gruplara yönelik olsun toplumlarda olumsuz izler oluşturan bir söylem türüdür. Dolayısıyla sosyal medya ortamlarının oluşturduğu olanaklar (Cevher ve Yaşa, 2022: 13; Yaşa, 2023: 67-73) var olan nefret söylemleri ve linç içerikleri daha da görünür hale gelerek etkileşimsellik özelliği sayesinde de bireyler arasında hızlı bir şekilde yayılım potansiyeli taşımaktadır (Yaşa, 2021: 320). Bu olanaklar yüz yüze iletişimin getirdiği sınırlılıklardan bağımsız ve çevrimiçi ortamların sunduğu özgürlükle birlikte nefret söylemi ve linç içeriklerinin hızlı bir şekilde yayılmasına aracılık ederek belirli riskler de barındırmaktadır. Dolayısıyla bu ortamların doğru ve tarafsız bir biçimde kullanılması bu içeriklerin oluşmasında alınacak en önemli unsurlardan birisidir (Şen ve Akgül, 2023: 1414; Sepetçi ve Birsen, 2023: 1274). Çünkü internet ve bilgi teknolojileri kullanım konusunda bilgi sahibi olan herkes sosyal medya ortamları üzerinde bu içerikleri üretmek dolaşıma sokulmasında belirli pratikler gerçekleştirebilmektedir (Özmen, 2018: 965).

Sosyal medya ortamları sanal bir kitle yaratmanın yanı sıra hem kullanıcıları bireyselleştirmekte hem de grup veya kitle psikolojisi bağlamında anonimleştirerek aynı tip olmalarına yol açmaktadır. Öte yandan kullanıcılar üzerinde sosyo-politik bir kimlik yaratarak belirli bir homojenlik de oluşturmaktadır. Sosyal etki yaklaşımı bağlamında, bu sanal ortamlar üzerinde görünmez grup baskısı, sanal bir kitle yaratmakta ve bireylerin davranışlarını tektipleştirmektedir (Çebi ve Akıllı, 2021). Kitle kavramına ilişkin “*Kitle Psikolojisi*” isimli eserinde kapsamlı açıklamalar yapan Gustave Le Bon kitleyi tesadüfen bir arada bulunan bireyler topluluğu olarak tanımlamıştır. Gösteri, protesto, eylem, maç ve miting gibi toplumsal olaylarda bir araya gelen bireylerin kitle karakteri oluşturduğundan söz ederek kitlelerin duygulara mantıktan daha fazla değer verdiğini ve hayallerin kitlelerin davranışını şekillendiren önemli faktör olduğunu belirtmiştir. Bireylerin, kitle içerisinde farklı davranışlar sergilemesi anonimlik, bulaşma ve telkinle açıklanmaktadır. Anonimlik; birey kitle içerisinde kaybolur ve artık belirli bir kitleye ait olup kitlenin kimliğini taşır. Bulaşma; kitle içerisinde yer alan bireyin duygu ve düşünceleri diğer bireylere sirayet edebilir. Le Bon bu durumu “zihni sirayet” olarak açıklamış ve “sosyal bulaşma” ile ilişkilendirmiştir. Telkin; duygu ve düşüncelerin “zihni sirayet” olarak diğerlerine geçmesinde telkin etkili olmaktadır (Le Bon, 1997: 26). Le Bon’un aktarımlarından da hareketle bireyler, sanal uzamlar da özellikle de sosyal medya ortamları üzerinde benzer durumları gerçekleştirmektedirler. Bu bağlamda birey/ler, sosyal medya ortamları üzerinde sanal kimlikler yaratarak gerek bireysel gerekse belirli bir grup aidiyeti çerçevesinde başka bir birey ya da gruba yönelik kin, öfke veya nefret gibi olumsuz duyguları dışa vurabilecek dijital linç içeriklerini hızlı ve etkili bir şekilde dolaşıma sokabilmektedirler.

5. Yöntem

Bu araştırmada, sosyal medyadaki linç olgusunun ortaya çıkarılması amacıyla nitel paradigma kapsamında örnek olay çözümlemesi yapılmıştır. Bu kapsamda sosyal medyadaki linç olgusuna ilişkin örnek olay üzerinden Twitter’da (X) “#YoncaEvcimik” hashtag’iyle kullanıcılar tarafından üretilen içerikler içerik analizi yöntemiyle elde edilmiş olup daha sonra betimsel analiz yöntemiyle de belirli temalar altında linç unsurları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın bulgularının elde edilebilmesi için MAXQDA 2020 nitel araştırma programı kullanılmıştır. Tweet’ler manuel bir şekilde elde edilerek MAXQDA programına girilmiştir. Daha sonra tweetleri analiz etmek ve değerlendirmek için belirli konulara göre tematik olarak kategorileştirilmiştir. Kategorileştirilen tweetlerin her birisine çeşitli kodlar atanmıştır. Atanan kodlar daha sonra belirli kategoriler dahilinde araştırmanın bulgular kısmında değerlendirilerek sunulmuştur.

Araştırmanın evrenini sosyal medya ortamları oluşturmakta olup örnekleme ise sosyal medya ortamlarından biri olan Twitter oluşturmaktadır. Örnekleme olarak sosyal medya ortamlarından Twitter’ın seçilmesinin nedeni örnek olaya ilişkin diğer sosyal medya ortamlarına kıyasla linç yansıtan ve lincin pek çok yönünü barındıran, vurgulayan ve yayılmasına oldukça fazla etki etmesidir.

Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmada belirli sınırlılıklar dahilinde gerçekleştirilmiştir. Twitter üzerinde çok fazla kullanıcı içeriği olduğundan dolayı araştırmanın örnekleme, evrene bağlı kalacak şekilde sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla ilk etapta mikroblog ağı olan Twitter içerisinde olayın gerçekleştiği 25 Kasım 2020 tarihinde kullanıcıların “#YoncaEvcimik” hashtag’iyle 3 bin 368 gönderi paylaştığı tespit edilmiştir. Twitter platformunun yapısal özelliklerinden dolayı hashtag’de (#YoncaEvcimik) paylaşılan yazılar, görseller anlık olarak değişkenlik gösterebilmekte ve bu da linç içerikli gönderileri tespit etmeyi zorlaştırabilmektedir. Bu yüzden araştırma verilerinin incelenmesini kolaylaştırmak ve sistematik hale getirebilmek için 25 Kasım 2020 tarihinde amaçsal örnekleme yöntemiyle “#YoncaEvcimik” hashtag’inde paylaşılan en popüler ve kullanıcılar arasındaki etkileşim düzeyi en yüksek 100 gönderi incelenmiştir.

Örnekleme ilişkin olarak “#YoncaEvcimik” hashtag’inin seçilmesinin nedeni ise 25 Kasım 2020 tarihinde “*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü*”nde Türkiye’de hashtag’in Twitter’ın (X) Trending Topic (TT) listesine girmesidir. Bu listede yer alan hashtag’ler içerisinde bulunulan ana göre en çok paylaşılan etiketleri ve sözcükleri içermekte ve hem gerçek hem de yapay olarak üretilen gündemi yansıtmaktadır. Dolayısıyla araştırma konusuna yönelik olarak seçilen hashtag (#YoncaEvcimik) hem örnek olaya ilişkin olması hem de dijital linç eylemlerinin açığa çıkarılması için araştırmayı destekleyici nitelikte içerikler barındırmasıdır.

6. Bulgular ve Yorum

Araştırma verilerinin analizi neticesinde elde edilen bulgular bu kısımda yer almaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular; araştırmaya ilişkin olayın anlatısı, Twitter kullanıcılarının linç içerikli tweet dağılımının yanı sıra şiddetin meşrulaştırılmasına, giyim-kuşam tarzına, gündem yaratma amacına, kadın cinsiyetine, farkındalık yaratma amacına, sanatçı kişiliğine ve sanatına yönelik linç içerikleri olarak başlıklar halinde sunulmaktadır.

6.1. Olay Anlatısı

25 Kasım 2020 tarihinde “*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü*”nde belirli bir farkındalık oluşturmak amacıyla ünlü şarkıcı Yonca Evcimik, toplumsal cinsiyet konuları çerçevesinde ele aldığı “*Ayıp şeyler*” adlı şarkısındaki performansı sosyal medya kullanıcıları tarafından cinsiyetçi ifadeler barındırdığı gerekçesi ile büyük tepki almıştır. Kadına yönelik şiddet başta olmak üzere, toplumsal cinsiyet rollerinin ve linç unsurunun yeniden sosyal medya üzerinden eleştirel bir görünüm kazanarak sorgulandığı ve aile içi şiddetin boyutlarıyla birlikte Twitter’da sayısız yazı, görsel ve video içeriklerinin kullanıcılar tarafından sosyal medya üzerinde gündem (trend topic) yaratılmıştır. Sosyal medya üzerinden linç girişiminde bulunulan ünlü şarkıcının bahse konu olan, şarkı sözleri şunlardır;

“Ahlaksızlık, almış başını gitmiş, Dünyanın, çivisi çıkmış, mahvedilmiş, Edep ahlak terbiye yerlerde, Namusum acaba kimlerin elinde, Allah’ı, para olmuş hepsinin, Ama bu özgür irade, yine de hep senin, Erkeklerin her zaman hedefi belli, Ama kadının fendi erkeği yendi, Amcaların kolunda cillop çıtırlar, Hepsi çok şirin, hepsi pıtır pıtırlar, Tamam, amcalar hiç aynaya bakmazlar fakat, Belki kıza bakınca kendi kızını hatırlar, Baylar ve hanımlar, Ezilen ve ezdiren kadınlar, Üstümüze gelen tüm adımlar, Onlar erkek değil apaçık çoğu hadımlar, Baylar ve hanımlar, Ezilen ve ezdiren kadınlar, Yaptıklarınız sizi tanımlar, Artık silkelenin, hadi kendinize gelin, Hey hey hey Heyler, Hanımlar, beyler, Bu kadar olmaz, Bunlar ayıp şeyler Kadına, çoluk, çocuğa, hayvana şiddet, Tecavüz, dayak kesmedi mi sizi?, Uyan artık hemcinsim, Sen kadınsın, zekisin, Ama bazen de gerçekten aşırı cinssin, Bakma sevgilime be kadın, çıkacak adın!, Mesaj atma kocama, gözünü dikme ocağıma, Nasıl bozuldunuz böyle, haydi söyle?, Açarsan mahremini, içeri girer işte öyle, Uçkuruna sahip çıkamayandan, Yeteri kadar çekmedik mi?, Dik dur, ahlaklı ol ki, Seni hakettiğin gibi sevsinler, İşte bak, "Bu kadın, kadın gibi kadın" desinler”

Eski adıyla Twitter yeni adıyla X gibi sosyal medya ortamları, yüz yüze iletişim yoksunluğunun söz konusu olduğu bir meca olduğından dolayı bir bireyin başka bir bireyin duygu ve düşüncelerini anlamlandırmayı olanaksız duruma getirebilmektedir. Dolayısıyla sosyal medya, Arendt’in ifadesiyle yüzeyselliğin, sıradanlığın mekanıdır. Bu ortamlarda duygu ve düşüncelerin derinliğine imkan tanınması, birey/lerin kendi kendine sessiz bir iletişim içerisine girmesi güçtür. Birey/ler, “sonsuz dikkat dağınıklığı” ve “sonsuz akışkan” içinde yüzüyor gibidir. Dolayısıyla birey/leri bu ortamlar, duygu yoksunluğuna ve düşüncesizlik içerisinde içerikler paylaşma eğilimine yönlendirebilmektedir (Bauman, 2014: 20). Tablo 1’de de görüleceği üzere Twitter sosyal medya platformu üzerinde kullanıcıların, hedef aldığı bireye yönelik linç içerikleri belirli kategoriler dahilinde ele alınmıştır.

Tablo 1. Twitter Kullanıcılarının Linç İçerikli Tweetlerinin Dağılımı

Linç İçerikleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Şiddetin Meşrulaştırılmasına Yönelik	32	32,0
Farkındalık Yaratma Amacına Yönelik	22	22,0
Giyim-Kuşam Tarzına Yönelik	15	15,0
Gündem Yaratma Amacına Yönelik	12	12,0
Kadın Cinsiyetine Yönelik	10	10,0
Sanatçı Kişiliğine ve Sanatına Yönelik	9	9,0
	f=100	%=100

Tablo 1’de görüldüğü üzere Twitter kullanıcılarının sanatçıya yönelik linç içerikli Tweetlerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre linç içerikli tweetler içerisinde en fazla f=32 (%32,0) “*şiddetin meşrulaştırılmasına yönelik*” konusunun olduğu görülürken, en az ise f=9 “(%9,0) “*sanatçı kişiliğine ve sanatına yönelik*” konusunun olduğu görülmektedir. Diğer linç içerikli tweetlerin konusuna bakılırsa; f=22 (%22)

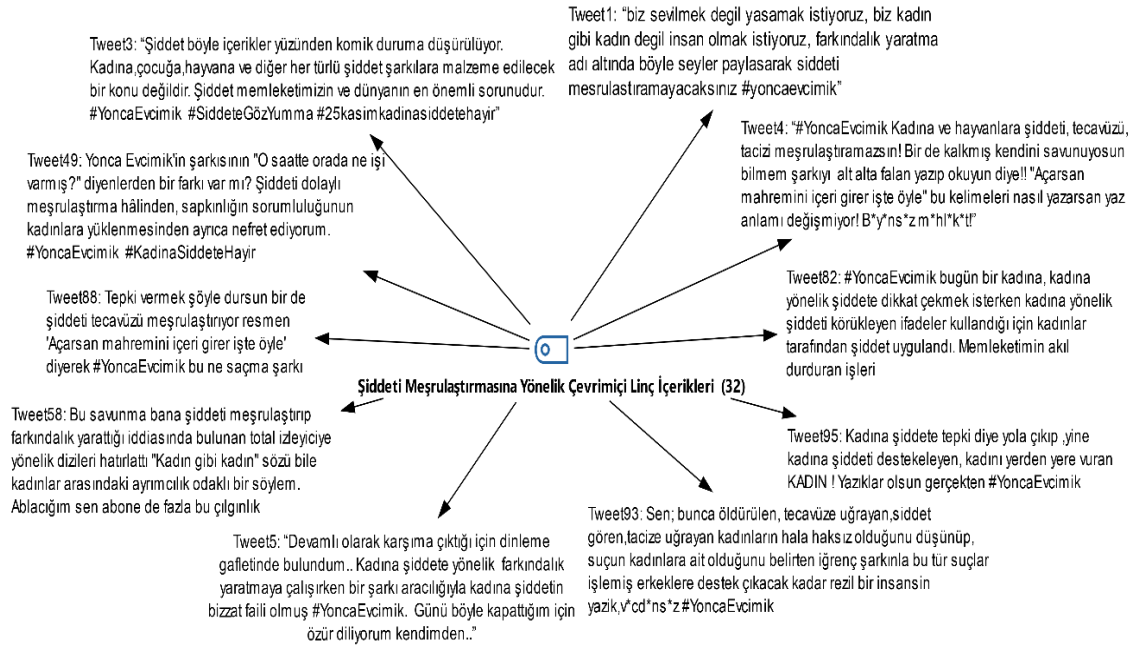
“farkındalık yaratma amacına yönelik”, f=15 (%15,0) “giyim-kuşam tarzına yönelik”, f=12 (%12) “gündem yaratma amacına yönelik” ve f=10 (%10) “kadın cinsiyetine yönelik” olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Kod Matris Tarayıcısı Belgeler ve Kodlar

Kod Sistemi	T100	T99	T98	T97	T96	T95	T94	T93	T92	T91	T90	TOPLAM
Şiddeti Meşrulaştırmasına Yönelik Çevrimiçi Linç İçerikleri		■				■		■		■		32
Giyim-Kuşam Tarzına Yönelik Çevrimiçi Linç İçerikleri												15
Gündem Yaratma Amacına Yönelik Çevrimiçi Linç İçerikleri							■				■	12
Kadın Cinsiyetine Yönelik Çevrimiçi Linç İçerikleri	■											10
Farkındalık Yaratma Amacına Yönelik Çevrimiçi Linç İçerikleri				■	■							22
Sanatçı Kişiliğine ve Sanatına Yönelik Çevrimiçi Linç İçerikleri			■						■			9
TOPLAM												100

MAXQDA 2020 programının çıktısı olarak tablo analiz edildiğinde en fazla kodun “şiddeti meşrulaştırmasına yönelik çevrimiçi linç içerikleri” olduğu sonucuna ulaşılmışken, en az kodun ise “sanatçı kişiliğine ve sanatına yönelik çevrimiçi linç içerikleri” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Şiddeti Meşrulaştırmasına Yönelik Dijital Linç İçerikleri

Şekil 2. Şiddeti meşrulaştırmasına yönelik dijital linç içerikleri

Twitter kullanıcıları, sanatçının şarkı sözleri nezdinde şiddeti meşrulaştırdığına yönelik içerikler paylaşmışlardır. Bu içerikler, toplumsal cinsiyet açısından belirli değerlendirmeler yaparak hem kadın hem de erkek cinsiyetine yönelik belirli eleştiriler yönelterek hedefe yönelik linç oluşma potansiyelini artırıcı nitelik taşımaktadır. İçeriklerden bazıları:

Tweet1: “biz sevmek değil yaşamak istiyoruz, biz kadın gibi kadın değil insan olmak istiyoruz, farkındalık yaratma adı altında böyle şeyler paylaşılarak şiddeti meşrulaştıramayacaksınız #yoncaevcimik”

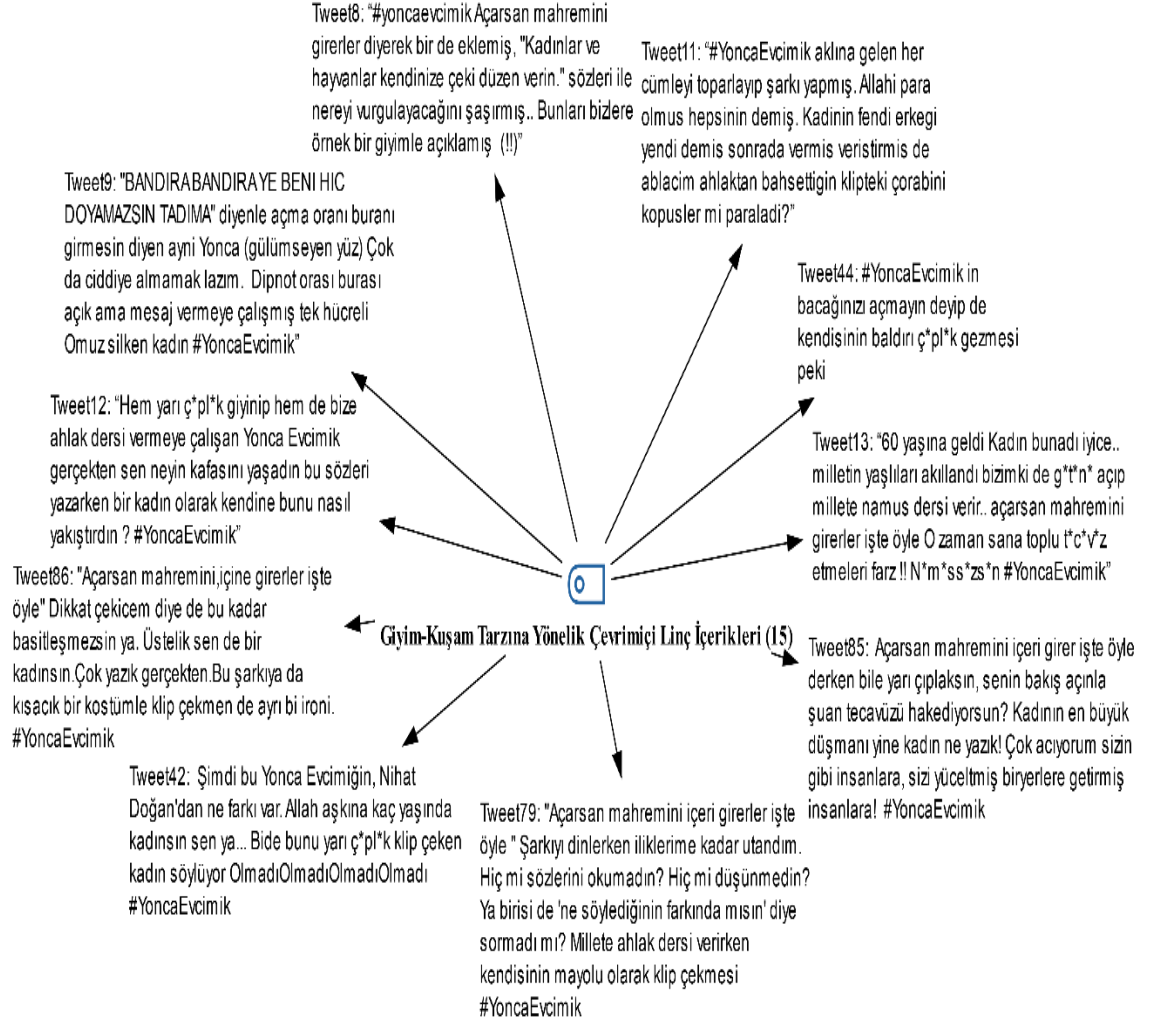
Tweet58: Bu savunma bana şiddeti meşrulaştırıp farkındalık yarattığı iddiasında bulunan total izleyiciye yönelik dizileri hatırlattı “Kadın gibi kadın” sözü bile kadınlar arasındaki ayrımcılık odaklı bir söylem. Ablacığım sen abone de fazla bu çılgınlık

Tweet82: #YoncaEvcimik bugün bir kadına, kadına yönelik şiddete dikkat çekmek isterken kadına yönelik şiddeti körükleyen ifadeler kullandığı için kadınlar tarafından şiddet uygulandı. Memleketimin akıl durduran işleri (Düşünen yüz)

Tweet88: Tepki vermek şöyle dursun bir de şiddeti tecavüzü meşrulaştırıyor resmen 'Açarsan mahremini içeri girer işte öyle' diyerek #YoncaEvcimik bu ne saçma şarkı

Tweet93: Sen; bunca öldürülen, tecavüze uğrayan, şiddet gören, tacize uğrayan kadınların hala haksız olduğunu düşünüp, suçun kadınlara ait olduğunu belirten iğrenç şarkınla bu tür suçlar işlemiş erkeklere destek çıkacak kadar rezil bir insansın yazık, v*cd*ns*z #YoncaEvcimik

6.3. Giyim-Kuşam Tarzına Yönelik Dijital Linç İçerikleri

Şekil 3. Giyim-Kuşam tarzına yönelik dijital linç içerikleri

Sanatçının, giyim-kuşam tarzına yönelik eleştirilerde bulunan kullanıcılar öfke, kin, kızgınlık gibi birtakım duygularla sanatçıyı hedef alan sorular yönelttikleri gözlenmiştir. Kullanıcılar, sanatçının gündelik yaşamındaki giyim-kuşam tarzıyla ortaya koymuş olduğu şarkının sözleri arasında belirli bağlar kurarak linç içerikleri oluşumuna ve yayılmasına olanak sağlamışlardır. Bu kategori altında sınıflandırılan birkaç örnek ise şu şekildedir:

Tweet8: "#yoncaevcimik Açarsan mahremini girerler diyerek bir de eklemiş, "Kadınlar ve hayvanlar kendinize çeki düzen verin." sözleri ile nereyi vurgulayacağını şaşırılmış.. Bunları bizlere örnek bir giyimle açıklamış (!!)"

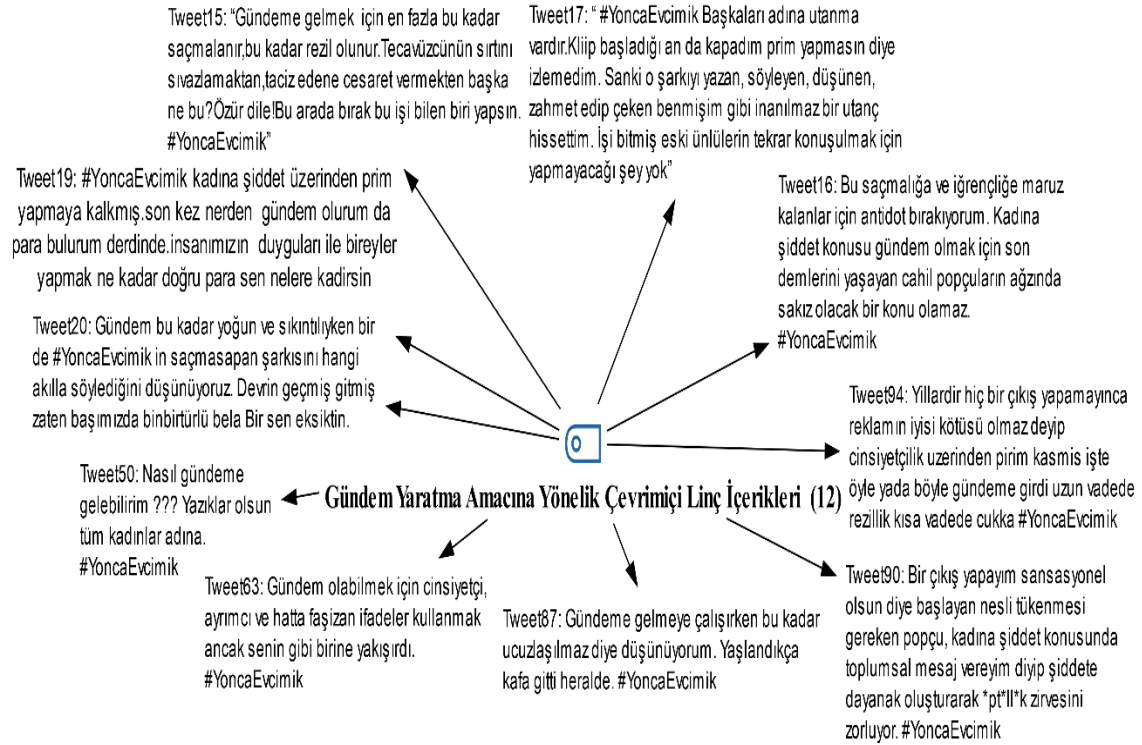
Tweet9: "BANDIRA BANDIRA YE BENİ HİC DOYAMAZSIN TADIMA" diyenle açma oranı buranı girmesin diyen aynı Yonca (gülümseyen yüz) Çok da ciddiye almamak lazım. Dipnot orası açık ama mesaj vermeye çalışmış tek hücreli Omuz silken kadın #YoncaEvcimik"

Tweet11: "#YoncaEvcimik aklına gelen her cümleyi toparlayıp şarkı yapmış. Allahi para olmuş hepsinin demiş. Kadının fendi erkeği yeni demiş sonrada vermiş veristirmiş de ablacim ahlaktan bahsettiğin klipteki çorabini kopusler mi paraladı?"

Tweet12: "Hem yarı ç*pl*k giyinip hem de bize ahlak dersi vermeye çalışsan Yonca Evcimik gerçekten sen neyin kafasını yaşadın bu sözleri yazarken bir kadın olarak kendine bunu nasıl yakıştırdın ? #YoncaEvcimik"

Tweet79: "Açarsan mahremini içeri girerler işte öyle " Şarkıyı dinlerken iliklerime kadar utandım. Hiç mi sözlerini okumadın? Hiç mi düşünmedin? Ya birisi de 'ne söylediğinin farkında mısın' diye sormadı mı? Millete ahlak dersi verirken kendisinin mayolu olarak klip çekmesi #YoncaEvcimik"

6.4. Gündem Yaratma Amacına Yönelik Dijital Linç İçerikleri

Şekil 4. Gündem yaratma amacına yönelik dijital linç içerikleri

Kullanıcıların tweetlerinden hareketle linç içeriklerine hedef olan sanatçının gündem yaratmak için şarkıyı çıkarttığı görülmektedir. Açık ve örtük bir şekilde kullanıcıların, sanatçıya hakaret içeren içeriklerle dijital linç durumunu sosyal medya ortamı üzerinde üretmekte ve dolaşıma sokarak hedefe yönelik "#YoncaEvcimik" hastag'ini altında diğer kullanıcıları da bu ortam içerisinde belirli linç içerikleri üretmelerine teşvik edici potansiyel oluşturmaktadırlar. Sanatçının gündem yaratma amacına yönelik dijital linç içeriklerinden birkaç tane örnek ise şu şekildedir:

Tweet15: "Gündeme gelmek için en fazla bu kadar saçmalanır, bu kadar rezil olunur. Tecavüzünün sırtını sıvazlamaktan, taciz edene cesaret vermekten başka ne bu? Özur dile! Bu arada bırak bu işi bilen biri yapсын. #YoncaEvcimik"

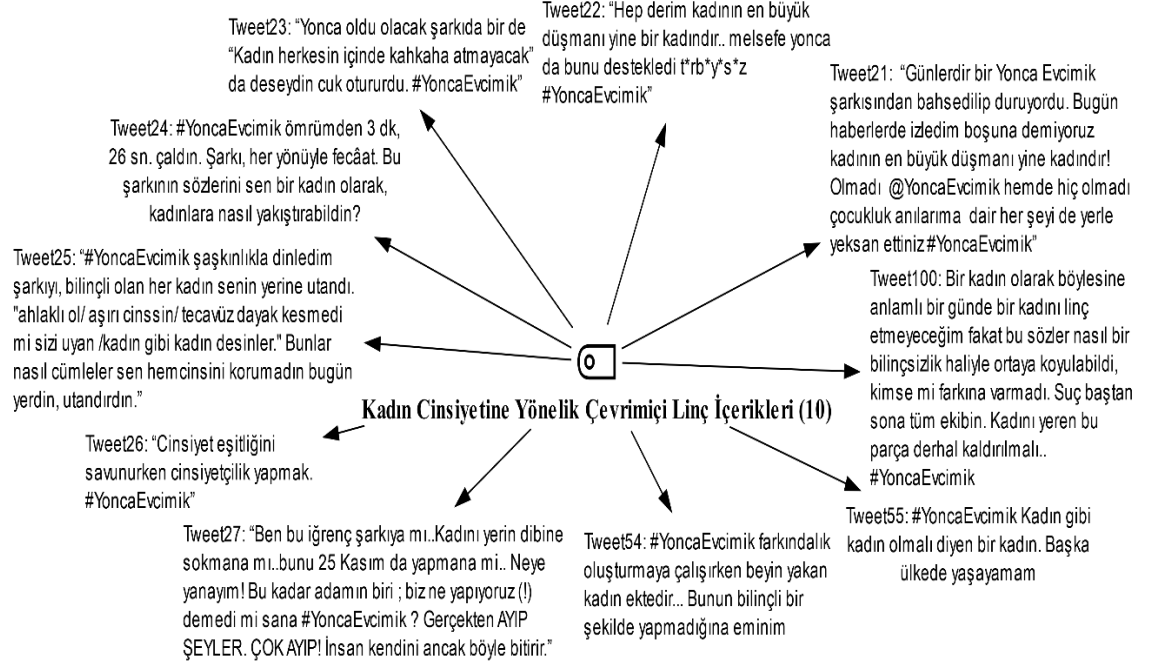
Tweet16: Bu saçmalığa ve iğrençliğe maruz kalanlar için antidot bırakıyorum. Kadına şiddet konusu gündem olmak için son demlerini yaşayan cahil popçuların ağızında sakız olacak bir konu olamaz. #YoncaEvcimik

Tweet17: #YoncaEvcimik Başkaları adına utanma vardır.Kliip başladığı an da kapadım prim yapmasın diye izlemedim. Sanki o şarkıyı yazan, söyleyen, düşünen, zahmet edip çeken benim gibi inanılmaz bir utanç hissettim. İşi bitmiş eski ünlülerin tekrar konuşulmak için yapmayacağı şey yok”

Tweet19: #YoncaEvcimik kadına şiddet üzerinden prim yapmaya kalkmış.son kez nerden gündem olurum da para bulurum derdinde.insanımızın duyguları ile bireyler yapmak ne kadar doğru para sen nelere kadirsin

Tweet94: Yillardir hiç bir çıkış yapamayınca reklamın iyisi kötüsü olmaz deyip cinsiyetçilik üzerinden pirim kasmis işte öyle yada böyle gündeme girdi uzun vadede rezillik kısa vadede cukka #YoncaEvcimik

6.5. Kadın Cinsiyetine Yönelik Dijital Linç İçerikleri

Şekil 5. Kadın cinsiyetine yönelik dijital linç içerikleri

Toplumsal cinsiyete yönelik linç söylemleri genellikle geleneksel değerler çerçevesinde ahlaki olarak sorgulanabilmektedir. Toplumsal cinsiyet, her toplumun yaşayış tarzına, inancına ve kültürüne göre değişkenlik gösterdiğinden dolayı roller içerisinde bulunan toplumun ekonomik, sosyal, siyasi vb. gibi birtakım unsurlara dayandırılarak açıklanır. Kullanıcıların, sosyal medya ortamı üzerinde ürettiği ve dolaşıma soktuğu tweetlerden de görüleceği üzere sanatçının şarkı sözleriyle bağlantılı kadın cinsiyetine ilişkin olumsuz tweetler paylaşarak belirli linç durumları göstermişlerdir. Bu linç durumlarından bazıları şöyledir:

Tweet22: “Hep derim kadının en büyük düşmanı yine bir kadındır.. melsefe yonca da bunu destekledi t*rb*y*s*z #YoncaEvcimik”

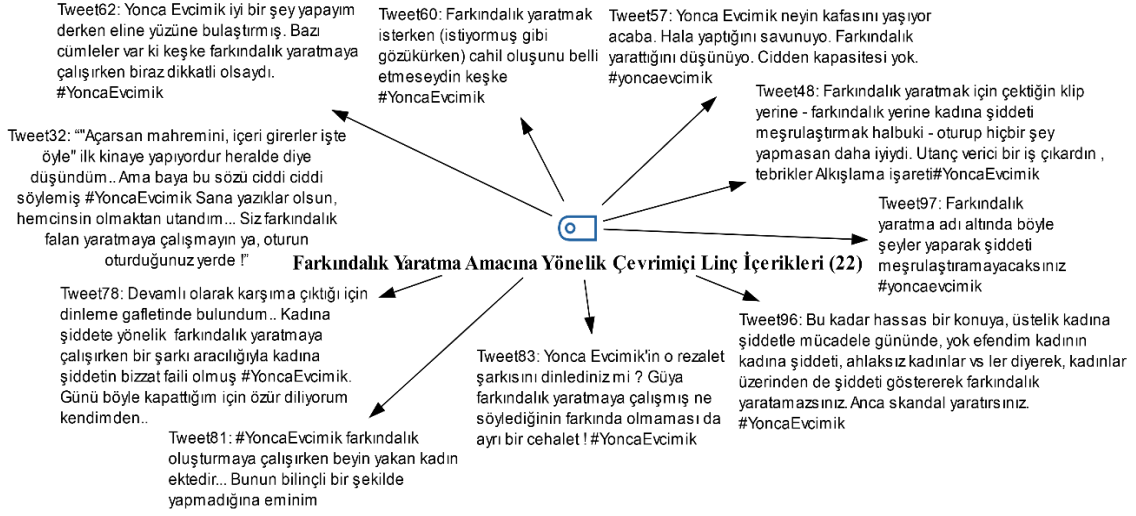
Tweet23:“Yonca oldu olacak şarkıda bir de “Kadın herkesin içinde kakhaha atmayacak” da deseydin cuk otururdu. #YoncaEvcimik”

Tweet24: YoncaEvcimik ömrümden 3 dk, 26 sn. çaldın. Şarkı, her yönüyle fecâat. Bu şarkının sözlerini sen bir kadın olarak, kadınlara nasıl yakıştırabildin?

Tweet25: “#YoncaEvcimik şaşkınlıkla dinledim şarkıyı, bilinçli olan her kadın senin yerine utandı. "ahlaklı ol/ aşırı cinssin/ tecavüz dayak kesmedi mi sizi uyan /kadın gibi kadın desinler." Bunlar nasıl cümleler sen hemcinsini korumadın bugün yerdin, utandırdın.”

Tweet27:“Ben bu iğrenç şarkıya mı..Kadını yerin dibine sokmana mı..bunu 25 Kasım da yapmana mı.. Neye yanayım! Bu kadar adamın biri ; biz ne yapıyoruz (!) demedi mi sana #YoncaEvcimik ? Gerçekten AYIP ŞEYLER. ÇOK AYIP! İnsan kendini ancak böyle bitirir.”

6.6. Farkındalık Yaratma Amacına Yönelik Dijital Linç İçerikleri

Şekil 6. Farkındalık yaratma amacına yönelik dijital linç içerikleri

Kullanıcıların dijital linç içeriklerinden yola çıkılarak sanatçının farkındalık yaratma amacına yönelik olarak kategorileştirilmeye gidilmiştir. Dijital linç içeriklerinde görüldüğü üzere; şarkıcının ürettiği şarkı sözleri üzerinden bağlantı kurularak hedefe yönelik linç örneklerinden bazıları şöyledir:

Tweet62: Yonca Evcimik iyi bir şey yapayım derken eline yüzüne bulaştırmış. Bazı cümleler var ki keşke farkındalık yaratmaya çalışırken biraz dikkatli olsaydı. #YoncaEvcimik

Tweet32: “"Açırsan mahremini, içeri girerler işte öyle" ilk kinaye yapıyordur heralde diye düşündüm.. Ama baya bu sözü ciddi ciddi söylemiş #YoncaEvcimik Sana yazıklar olsun, hemcinsin olmaktan utandım... Siz farkındalık falan yaratmaya çalışmayın ya, oturun oturduğunuz yerde !”

Tweet78: Devamlı olarak karşıma çıktığı için dinleme gafletinde bulundum.. Kadına şiddete yönelik farkındalık yaratmaya çalışırken bir şarkı aracılığıyla kadına şiddetin bizzat faili olmuş #YoncaEvcimik. Günü böyle kapattığım için özür diliyorum kendimden..

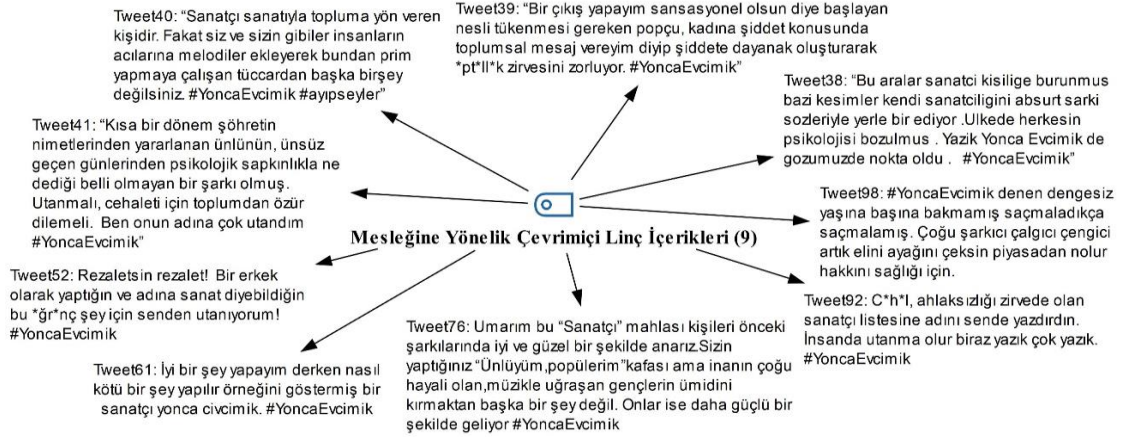
Tweet96: Bu kadar hassas bir konuya, üstelik kadına şiddetle mücadele gününde, yok efendim kadının kadına şiddeti, ahlaksız kadınlar vs ler diyerek, kadınlar üzerinden de şiddeti göstererek farkındalık yaratamazsınız. Anca skandal yaratırsınız. #YoncaEvcimik

Tweet83: Yonca Evcimik'in o rezalet şarkısını dinlediniz mi ? Güya farkındalık yaratmaya çalışmış ne söylediğinin farkında olmaması da ayrı bir cehalet ! #YoncaEvcimik

6.7. Sanatçı Kişiliğine ve Sanatına Yönelik Dijital Linç İçerikleri

Sosyal medya ortamlarında linç içerikleri hedef kitlenin kendisine veya kendisiyle ilişkili olan herhangi bir nesne, olay ya da duruma yönelik olabilmektedir. Kullanıcıların içeriklerinden yola çıkılarak sanatçının kişiliğine ve icra ettiği sanata yönelik belirli hakaret ve aşağılama durumları gözlemlenmiştir. Şarkıcının ürettiği şarkı sözleriyle bağlantı kurularak “absürt şarkı sözleriyle”, “insanların acılarına melodiler ekleyerek”, “Rezaletsin rezalet!” gibi olumsuz ifadeler ile dijital linci destekleyici içerikler üretildiği görülmektedir. Bu içeriklerden bazıları;

Tweet38: “Bu aralar sanatçı kişilige burunmuş bazı kesimler kendi sanatçılığını absürt şarkı sözleriyle yerle bir ediyor .Ulkede herkesin psikolojisi bozulmuş . Yazık Yonca Evcimik de gozumuzde nokta oldu . #YoncaEvcimik”

Şekil 7. Sanatçı kişiliğine ve sanatına yönelik dijital linç içerikleri

Tweet40: "Sanatçı sanatıyla topluma yön veren kişidir. Fakat siz ve sizin gibiler insanların acılarına melodiler ekleyerek bundan prim yapmaya çalışan tüccardan başka birşey değilsiniz. #YoncaEvcimik #ayıpseyler"

Tweet41: "Kısa bir dönem şöhretin nimetlerinden yararlanan ünlünün, ünsüz geçen günlerinden psikolojik sapkınlıkla ne dediği belli olmayan bir şarkı olmuş. Utanmalı, cehaleti için toplumdun özür dilemeli. Ben onun adına çok utandım #YoncaEvcimik"

Tweet52: Rezaletsin rezalet! Bir erkek olarak yaptığın ve adına sanat diyebildiğin bu iğrenç şey için senden utanıyorum! #YoncaEvcimik

Tweet76: Umarım bu "Sanatçı" mahlası kişileri önceki şarkılarında iyi ve güzel bir şekilde anarız.Sizin yaptığınız "Ünlüyüm,popülerim" kafası ama inanın çoğu hayali olan,müzikle uğraşan gençlerin ümidini kırmaktan başka bir şey değil. Onlar ise daha güçlü bir şekilde geliyor #YoncaEvcimik

Şekil 8. Dijital linç içerikli tweetlerin kelime bulutu

Williams, Parkes ve Davies (2013) makalesinde, kelime bulutlarının araştırmalar için öneminden bahsetmektedir. Kelime bulutları, sık kullanılan kelimeleri görselleştirerek araştırmacıların veri setinden elde ettiği temaları daha kolay anlamalarına yardımcı olmanın yanı sıra daha derinlemesine analizler yapmasına olanak sağlamaktadır. Araştırma çerçevesinde ele alınan sanatçı Yonca Evcimik'e yönelik üretilen çevrimiçi linç içerikleri, MAXQDA programına yüklenerek, görsel kelime frekansları analizi elde edilmiştir. Şekil 8'de görüldüğü üzere Twitter kullanıcılarının sanatçıya yönelik olarak üretilen, dolaşıma soktuğu linç içeriklerine ait kelimeler şekil ve renklerine göre gösterilmiştir. Etiket bulutu içerisinde en koyu ve büyük renkli kelimeler en sık kullanılan kelimeleri temsil ederken, en açık ve küçük renkli kelimeler ise daha az kullanılan kelimeleri temsil etmektedir (Yaşa, 2022, s. 222). Bunun sonucunda analiz edilen Tweetler içerisinde sanatçının ismine yönelik olarak etiket bulutunda "yoncaevcimik" kelimesinin "f=80" %2,88 kez kullanıldığı görülmüştür. Bu kelimedenden sonra gelen araştırma konusu ile ilgili "f=40 (%1,44) kadına, f=26 (%0,94) kadın, f=22 (%0,79) farkındalık, f=16 (0,58) şarkı, f=16 (%0,58) şiddete, f=12 (%0,43) mahremini" kelimeler ise 10 kez ve daha fazla kullanılan kelimeler arasında yer almıştır.

7. Sonuç

Bu araştırmada, linç kavramının unsurları ve yaklaşımları çerçevesinde sosyal medya ortamlarından biri olan Twitter’da örnek olay üzerinden aşağılayıcı, küçük düşürücü, ötekileştirici, ayrımcı, basmakalıp düşünce/önyargı, nefret söylemi gibi linç unsurlarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Twitter kullanıcılarının örnek olaya ilişkin dijital linç içerikleri üzerine içerik analizi yapılarak içerikler betimsel analiz dahilinde belirli kategoriler çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmiştir.

Her sosyal medya ortamının kullanıcılarına sunduğu imkan dahilinde belirli bir kullanım durumu vardır. Bu ortamlar çeşitli multimedya olanakları sunmuş olsalar da kullanıcılarına sundukları ağırlıklı kullanım durumları vardır. Örnek vermek gerekirse; Instagram uygulamasının odak noktası fotoğraf, YouTube uygulamasının video olurken, Twitter ise ağırlıklı olarak metin bazlı bir alt yapısal olanaklar sunabilmektedir. Twitter’ın metin bazlı bir olanak sunması kullanıcılarının duygu, düşünce ve fikirlerinin diğer sosyal medya ortamlarına kıyasla daha çok ön plana çıkmasına ortam sağlamıştır. Dolayısıyla araştırma konusuyla da ilişkili olarak dijital linç içeriklerinin kullanıcılar tarafından daha çok üretilerek dolaşıma sokulacağı düşünüldüğünden dolayı sosyal medya ortamları içerisinde Twitter seçilmiştir.

Toplumların her kesiminden her yaştan birey/lerin yer aldığı Twitter platformunda, kullanıcılar gerçek gerçek kimliklere gerekse anonim kimliklere bürünerek platformun sunmuş olduğu özgürlük ortamı içerisinde hedef aldığı birey/ler veya grup/ların içeriklerine nefret, kin, öfke duygularıyla dijital linç durumlarını körükleyebilmektedirler. Bu dijital linç durumlarının körüklenmesinde anonim kimliklerin ve ifade özgürlüğü ortamının bulunması değil aynı zamanda denetimsiz ve kontrolsüz bir ortamın oluşması bu içeriklerin artan oranda ve hızlı bir şekilde kullanıcılar arasında üretilmesine ve yayılmasına olanak sağlamıştır. Bundan dolayı sosyal medya ortamlarında özellikle de Twitter’da kullanıcılar arasında linç kültürünün oldukça yaygın olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamında, örnek olay üzerinden ele alınan sanatçının kişiliğine, sanatına, giyim-kuşam tarzına yönelik dijital linç içerikleri ortaya çıkmış olmakla birlikte şiddetin meşrulaştırılması, gündem ve farkındalık yaratma amacına yönelik belirli çevrimiçi linç içerikleri saptanmıştır. Dolayısıyla dijital linç içeriklerinde belirli eleştiriler dahilinde sadece sanatçının kendisine değil aynı zamanda sanatçıyı savunarak haklı bulan empati kuran diğer kullanıcılara da yönelik bir linç içerikleri oluşturulduğu görülmüştür. Böylece belirli kullanıcıdan çıkan sanatçıya yönelik dijital linç içerikleri sadece sanatçı nezdinde kalmamış diğer kullanıcılarında kendi aralarında birbirlerine karşı karşıt linç içeriği üretme eyleminde buldukları saptanmıştır. Öte yandan Twitter sosyal medya ortamı metin bazlı bir imkan sunsa da üretilen içeriklerde şarkıcının kendisinin fotoğrafı ve şarkısı için çekilen video klip üzerinden üretilen linç içerikleri oldukça fazladır. Böylece hedefe yönelik yazı içeriklerini hem görsel hem de video ile destekleyerek anlatmak istediklerini daha da güçlendirmişlerdir. Aynı hastag üzerinden kullanıcılar tarafından üretilen linç içerikleri genel anlamda birbirini destekleyici ve tutarlıdır. Kullanıcılar hedef olaya ya da bireye yönelik filtre balonu olarak açıklanabilecek çevrimiçi ortamda belirli hastag’de yankı odalarına hapsolmuşlardır. Bu oda içerisinde benzer görüş ve inanca sahip kullanıcılar dışında farklı bir tutum veya düşünce sergileyen kullanıcılara karşı oldukça fazla linç içerikleri ürettikleri gözlemlenmiştir.

Nitekim araştırmada ele alınan “#YoncaEvcimik” hastag’in de hedef alınan sanatçı ve sanatçının ürettiği şarkısıyla ilgili genellikle karşıt görüşler ortaya çıkmış ve belirli düzeyde kişilik haklarına saygısızlık niteliğinde küfür, hakaret, küçük düşürücü, ayrımcı ve nefret söylemleri içeren söylemlere rastlanılmıştır. Öte yandan ele alınan hashtag üzerinden kullanıcılar başka hashtag’ler oluşturarak bu söylemlerin sosyal medya ortamı üzerinde daha fazla etki etmesine zemin hazırlamışlardır. Dolayısıyla sosyal medya ortamları özellikle de Twitter böyle bir nesneye, olaya veya duruma yönelik olumsuz durumlarda hem kullanıcılar tarafından üretilen dijital linç içeriklerini hızlı ve kolay bir şekilde üretilmesine ve dolaşıma sokulmasına aracılık ederek durumları daha da karmaşıklaştırmaktadır.

Araştırma belirli sınırlılıklar ve örneklem dahilinde gerçekleştirildiğinden dolayı sadece linç öğeleri ve sosyal medya ortamlarından biri olan Twitter üzerinden bir değerlendirilme yapılmıştır. Türkiye’de sosyal medya ve linç ilişkisi üzerine yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olması nedeniyle bu araştırmanın hem alanyazındaki eksikliği bu anlamda gireceği hem de ileride yapılacak olan çalışmalara kaynaklık ve rehberlik etmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmacılara öneri olarak; sosyal medya ve linç ilişkisi çerçevesinde belirli bir nesne, birey, grup, durum veya olaya yönelik hem farklı sosyal medya platformları bünyesinde hem de bu platformlar arasında belirli düzeyde bir karşılaştırma yapılarak farklı

linç yaklaşımları (ekonomik, sosyal, kültürel yapısal, politik vb.) çerçevesinde çeşitli araştırmalar ortaya konulabilir.

Kaynaklar

- Abbott, G. W. (2023). Lynching. Erişim adresi <https://www.britannica.com/topic/lynching>
- Allport, G. W. (1958). *The Nature of Prejudice*. US: Anchor Books Edition.
- Baki, B. (2013). Türkiye'de Linç: 1991-2011 Dönemindeki Linç Eylemlerinin Analizi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bar-Tal, D. (1990). Causes and consequences of delegitimization: Models of conflict and ethnocentrism, *Journal of Social Issues*, 46(1), 65-81.
- Bauman, Z. (2014). *Akışkan modern dünyadan 44 mektup*. (P. Sıral, Çev.). İstanbul: Habitus Kitap.
- Beck, E. M. and Tolnay, S. E. (1990). The killing fields of the deep south: the market for cotton and the lynching of blacks, 1882-1930. *American Sociological Review*, 55(4), 526-539.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal psikolojiye giriş*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Blalock, H. M. (1956). Economic discrimination and Negro increase. *American Sociological Review*, 21(5), 584-588.
- Blumer, H. (1958). Race prejudice as a sense of group position. *Pacific sociological review*, 1(1), 3-7.
- Brewer, M. B. and Crano, W. D. (1994). *Social psychology*. St. Paul: West Publishing Company.
- Cevher, R., & Yaşa, H. (2022). Dijital Medya, Web, Blockchain ve Gazetecilik. F, Ayaz ve B. Taşdelen (Ed.). *Bir Yaşam Alanı Olarak Dijital Medya: Kuramlar, Uygulamalar, Tartışmalar* içinde (ss. 9-39). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Connerton, P. (1999). *Toplumlar nasıl anımsar?*. (Çev: A. Şenel). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Craig, K. M. (2002). Examining hate-motivated aggression: A review of the social psychological literature on hate crimes as a distinct form of aggression. *Aggression and Violent Behavior*, 7(1), 85-101.
- Cutler, J. E. (1905). *Lynch-law: An investigation into the history of lynching in the United States*. Longmans, Green, and Company.
- Çebi, S., and Akıllı, Y. Ş. (2011). *Türkiye'de gençliği İnternet üzerinden katılımı özelinde genç siyasallığı ve müzakereci demokrasi*. Alternatif Bilişim.
- Diener, E. (1979). Deindividuation, Self-Awareness, And Disinhibition. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 37(7), 1160-1171.
- Encyclopedia Britannica. (2004). *Ana Britannica: Genel kültür ansiklopedisi*. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Eron, L. D. (1994). Theories of aggression: From drives to cognitions. L. R. Huesmann (Ed.), *Aggressive behavior: Current perspectives* içinde (3-11 ss.). Plenum Press.
- Freedman, J. L., Sears, D. O., Carlsmith, J. M. ve Dönmez, A. (2003). *Sosyal psikoloji*. (Çev. A. Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gambetti, Z. (2007). Linç girişimleri, neoliberalizm ve güvenlik devleti. *Toplum ve Bilim*, 109, 7-34.
- Gibson, R. A. (1979). *The negro holocaust: lynching and race riots in the United States, 1880-1950*. New Haven, CT: Yale University Press .
- Gökçalp, B. (2022). Linçin Toplumsal Kökenleri: Görenek Olarak Linç. A, Öztürk (Ed.). *Güncel Sosyolojik Tartışmalar içinde* (197-219. ss.). İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Gökçalp, B. (2022). Yeni medyada milliyetçiliğin söylemsel (yeniden) kuruluşu: mülteci karşıtlığı ve e-linç. (Yayımlanmış doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Göregenli, M. (2013). Habercilik ve Nefret Söylemi. M, Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar içinde* (23-37. ss.). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Gümüş, E. A. (2006). Sosyal Kaygının Benlik Saygısına ve İşlevsel Olmayan Tutumlara Göre Yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 63-75.
- Hoffer, E. (1980). *Kesin inançlılar kitle hareketlerinin anatomisi* (Çev. E. Günür). İstanbul: Tur Yayınları.
- Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2007). *Sosyal psikoloji*. (Çev. İ. Yıldız ve A. Gelmez). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hovland, C. I. ve Sears, R. R. (1940). Minor studies of aggression: VI. Correlation of lynchings with economic indices. *The Journal of Psychology*, 9(2), 301-310.
- İdemen, S. (2006). Murat paker ile söyleşi. Erişim adresi <https://birikimdergisi.com/guncel/988/murat-paker-ile-soylesi-tehdit-algisi-ve-omurilik-tepkisi>
- İnceoğlu, Y., and Sözeri, C. (2012). Nefret suçlarında medyanın sorumluluğu: Ya sev ya terk et ya da... Y. İnceoğlu (Ed.), *Nefret söylemi ve/veya nefret suçları içinde* (23-38 ss.). İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- King, R. D., Messner, S. F., & Baller, R. D. (2009). Contemporary hate crimes, law enforcement, and the legacy of racial violence. *American Sociological Review*, 74(2), 291-315.

- Le Bon, G. (1997). *Kitleler psikolojisi*. (Çev. H. İlhan). Hayat Yayıncılık.
- Mills, W. K. (1982). The Naacp Crusade Against Lynching, 1909-1950 By Robert L. Zangrando. *National Black Law Journal*, 7(3), 446-450.
- NAACP (1969). *Thirty Years of lynching in the United States: 1889-1918*. New York: Arno Press and The New York Times.
- NAACP. (2022). Definition of lynching. Erişim adresi <http://people.uncw.edu/hinese/HAL/HAL%20Web%20Page.htm>
- Olzak, S. (1989). Labor unrest, immigration, and ethnic conflict in urban America, 1880-1914. *American Journal of Sociology*, 94(6), 1303-1333.
- Olzak, S. (1990). The political context of competition: Lynching and urban racial violence, 1882-1914. *Social forces*, 69(2), 395-421.
- Özmen, Ş. Y. (2018). Dijital şiddet, siber zorbalık ve yeni medya okuryazarlığı üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), 958-966.
- Raper A. (1933). *The tragedy of lynching*. Chapel Hill: University of North Caroline Press.
- Rochester, A. (1943). *The populist movement in the United States: the rise, growth, and decline of the people's party-a social and economic interpretation*. USA: International Publishers.
- Sancar, M. (2007). *Geçmişle hesaplaşma: unutmama kültüründen hatırlama kültürüne*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sepetçi, E. N. ve Birsen, H. (2023). Çevrimiçi İzlenim Yönetimi Stratejileri: Influencerların Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Nitel Bir Analiz. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (13), 1260-1281.
- Steenkamp, C. (2005). The legacy of war: Conceptualizing a 'culture of violence' to explain violence after peace accords. *The Round Table*, 94(379), 253-267.
- Şen, R. ve Akgül, S. K. (2023). WhatsApp Dayanışma Grupları ve İletişim Uygulamaları: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(4), 1410-1428.
- TDK. (2022). Linç. Erişim adresi <https://www.tdk.gov.tr>
- Tolnay, S. E., and Beck, E. M. (1992). Racial violence and black migration in the American South, 1910 to 1930. *American Sociological Review*, 57(1), 103-116.
- Türk, G. D. (2017). Sanal dünyada linç kültürü. (A. M. Kırık Ed.), *Medya Çağında İletişim* içinde (463-486 ss). Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Williams, W., Parkes, E. L., and Davies, P. (2013). Wordle: A method for analysing MBA student induction experience. *The International Journal of Management Education*, 11(1), 44-53.
- Yaşa, H. (2017). *Nefret söylemi inşasında sosyal medyanın rolü: ekşi sözlük örneği*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Yaşa, H. (2021). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemi Sürecinde Sosyal Medyada Çin Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi. E. Yüksel, A. F. Paksoy, C. C. Cingi, S. S. Durul (Ed.). *İletişim Bilimlerinde Güncel Araştırmalar 1* içinde (286-326. ss.). Konya: Literatürk Academia Yayınevi.
- Yaşa, H. (2022). Çevre(cilik) Hareketi Olarak Sosyal Medyada Sıfır Atık Hareketi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 212-230.
- Yaşa, H. (2023). Kanaat Önderliği Bağlamında Influencerlar ve İçerikleri Üzerine Fenomenolojik Bir Araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yaşa, H. and Öksüz, O. (2020). Nefret Söyleminin İnşasında Sosyal Medyanın Rolü: Ekşi Sözlük Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2), 1383-1408 .
- Yılmaz, H. S. (2013). *Siyasal Nefret Söylemi ve Medya: Haberden Söyleme Kısa Bir Yolculuk*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Yılmaz, Z. (2012). *Hukuki açıdan toplumsal şiddet olarak Türkiye'de linç*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 - Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
 2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
 3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
 4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-